

Problemas de nivel medio e de Olimpiadas (23)

23.1. Sobre unha semicircunferencia de raio 1, tómanse, nesta orde, os puntos A, B, C, D, E . Probar que

$$AB^2 + BC^2 + CD^2 + DE^2 + AB \cdot BC \cdot CD + BC \cdot CD \cdot DE \leq 4.$$

Solución de Bruno Salgueiro Fanego (Viveiro, España):

Sexan A', E' os puntos diametralmente opostos da semicircunferencia, nesta orde. Entón

$$\begin{aligned} & AB^2 + BC^2 + CD^2 + DE^2 + AB \cdot BC \cdot CD + BC \cdot CD \cdot DE \\ & \stackrel{(1)}{\leq} (A'B^2 + BC^2 + A'B \cdot BC \cdot CD) + (CD^2 + DE'^2 + BC \cdot CD \cdot DE') \\ & \stackrel{(2)}{\leq} (A'B^2 + BC^2 + A'B \cdot BC \cdot CE') + (CD^2 + DE'^2 + A'C \cdot CD \cdot DE') \\ & \stackrel{(3)}{=} (A'B^2 + BC^2 + A'B \cdot BC \cdot 2 \cos \angle A'E'C) + (CD^2 + DE'^2 + 2 \cos \angle CA'E' \cdot CD \cdot DE') \\ & \stackrel{(4)}{=} A'C^2 + CE'^2 \stackrel{(5)}{=} A'E'^2 = 4 \end{aligned}$$

(1) $AB \leq A'B$ e $DE \leq DE'$ (igualdades se e só se $A' \equiv A, E' \equiv E$).

(2) $CD \leq CE'$ (igualdade sse $D \equiv E \equiv E'$), $BC \leq A'C$ (igualdade sse $A' \equiv A \equiv B$); así, en (2) dáse a igualdade se e só se $A' \equiv A \equiv B, D \equiv E \equiv E'$.

(3) $\angle CA'E' = \frac{\pi}{2}$, por ser un ángulo inscrito nunha semicircunferencia; $\angle A'E'C = \frac{\pi}{2} - \angle CA'E'$, por

ser π a suma dos ángulos interiores de $A'CE'$; $\cos \angle A'E'C = \frac{CE'}{A'E'} = \frac{CE'}{2}$,

$$\cos \angle CA'E' = \frac{A'C}{A'E'} = \frac{A'C}{2}.$$

(4) $\angle A'BC = \pi - \angle A'E'C = \left(= \frac{\pi}{2} + \angle CA'E' \right)$, por ser $\angle A'BC$ inscrito e abarcar o trozo de

semicircunferencia que non abarcaba $\angle A'E'C$, logo $\cos \angle A'BC = -\cos \angle A'E'C$, co cal o teorema do coseno en $A'BC$ implica que $A'C^2 = A'B^2 + BC^2 - 2A'B \cdot BC \cos \angle A'BC = A'B^2 + BC^2 + 2A'B \cdot BC \cos \angle A'E'C$;

analogamente, o teorema do coseno en CDE' implica que $CE'^2 = CD^2 + DE'^2 + A'C \cdot CD \cdot DE' = CD^2 + DE'^2 + 2CD \cdot DE' \cos \angle CA'E'$.

(5) Teorema de Pitágoras en $A'CE'$.

E dáse a igualdade no enunciado se e só se dá en (1) e (2), é dicir, se e só se $A' \equiv A \equiv B, D \equiv E \equiv E'$, ou sexa, só e cando os puntos tomados son, ó sumo, tres: os extremos da semicircunferencia e C un punto calquera da mesma.

Polo tanto, se os cinco puntos tomados son distintos, dáse a desigualdade estrita no enunciado.

Problemas de nivel medio e de Olimpíadas (23)

23.2. Tres círculos iguais, que pasan polo punto P , córtanse mutuamente ademais nos puntos A , B e C . Os tres círculos están contidos nun triángulo $A'B'C'$ cuxos lados son tanxentes a dous dos círculos. Probar que a área do triángulo $A'B'C'$ é ao menos 9 veces a área de ABC .

Solución de Bruno Salgueiro Fanego (Viveiro, España):

Sexan: A'' , o centro do círculo que pasa por P , B e C ;

B'' , o centro do círculo que pasa por P , C e A ;

C'' , o centro do círculo que pasa por P , A e B ;

r , o raio dos círculos.

$PA'' = PB'' = PC'' (= r)$, logo P é o circuncentro de $A''B''C''$.

Ademais, $PA'' = PB'' (= r)$, logo P está na mediatriz de $A''B''$, $CA'' = CB'' = r$, e C tamén está na mediatriz de $A''B''$, co cal PC é a mediatriz de $A''B''$. Analogamente, PA é a mediatriz de $B''C''$ e PB é a mediatriz de $C''A''$. Así, $PC \perp A''B''$, $PA \perp B''C''$ e $PB \perp C''A''$.

Supoñendo que a notación elidida para designar a $A'B'C'$ é tal que $A'B' \parallel A''B''$, $B'C' \parallel B''C''$ e $C'A' \parallel C''A''$, resulta que $A'B'C'$ e $A''B''C''$ teñen os lados respectivamente paralelos, tendo polo tanto os mesmos ángulos, co cal son semellantes.

Lema 1: $A''B''C''$ é igual a ABC , e teñen os lados respectivamente paralelos.

Proba:

Verase que $ABA''B''$ é un paralelogramo, co cal os lados opostos do mesmo serán paralelos e da mesma lonxitude; en particular, $A''B'' \parallel AB$ e $A''B'' = AB$; analogamente se probaría para os outros dous pares de lados dos triángulos.

Como AB'' e BA'' teñen a mesma lonxitude (r), se se proba que son paralelos resultará que o cuadrilátero $ABA''B''$ terá dous lados opostos paralelos e da mesma lonxitude, sendo polo tanto un paralelogramo. Para ver que $AB'' \parallel BA''$, probarase que BA e $A''B''$ forman o mesmo ángulo coa recta común AB'' , é dicir, que os ángulos $\angle BAB''$ e $\angle AB''A''$ son suplementarios.

Sexan $\varphi = \angle BC''A''$ e $\theta = \angle B''C''A''$. Como $AB''C''$ é isóscele con $AC'' = AB'' (= r)$, resulta que $\angle AB''C'' = \theta$ e, por ser π a suma dos ángulos interiores de $AB''C''$, que $\angle CA''B'' = \pi - 2\theta$. Como $C''A'' \perp BP$ e $C''BP$ é isóscele, tense que $C''A''$ é a altura desde C'' e a bisectriz de $\angle BC''P$ en dito triángulo, co cal $\angle A''C''P = \angle BC''A'' = \varphi$, de onde $\angle BC''P = 2\varphi$.

Analogamente, $C''B''$ é a bisectriz de $\angle PC''A''$ en $C''PA$, logo $\angle PC''B'' = \angle B''C''A'' = \theta$ e, por tanto, $\angle PC''A'' = 2\theta$. Entón $\angle BCA'' = \angle BC''P + \angle PC''A'' = 2\varphi + 2\theta$.

Así, $AC''B$ é un triángulo isóscele con ángulo no vértice igual a $2\varphi + 2\theta$, sendo polo tanto os

outros dous ángulos $(\angle ABC'' =) \angle C''AB = \frac{\pi - (2\varphi + 2\theta)}{2}$. Entón

$$\angle BAB'' = \angle C''AB'' - \angle C''AB = \pi - 2\theta - \frac{\pi - 2\varphi - 2\theta}{2} = \frac{\pi}{2} + \varphi - \theta.$$

Pero $\angle AB''C'' = \theta$ ($AC''B''$ é isóscele con $AC'' = AB''$ e con $\angle B''C''A'' = \theta$) e $\angle C''B''P = \theta$; como a suma dos ángulos interiores de $PB''C''$ é igual a π , será $\angle B''PC'' = \pi - 2\theta$. Como $PC''A''$ é isóscele, sendo $\angle A''C''P = \varphi$ un dos seus ángulos iguais, o ángulo no vértice P será $\angle C''PA'' = \pi - 2\varphi$.

Logo $\angle A''PB'' = 2\pi - (\angle B''PC'' + \angle C''PA'') = 2\pi - (\pi - 2\theta + \pi - 2\varphi) = 2\varphi + 2\theta$, sendo así $PA''B''$ isóscele con $PA'' = PB''$ e ángulo no vértice $2\varphi + 2\theta$, co cal os outros dous ángulos son iguais a

$$\angle PB''A'' = \frac{\pi - (2\varphi + 2\theta)}{2} = \frac{\pi}{2} - \varphi + \theta.$$

En resumo, $\angle BAB'' = \frac{\pi}{2} + \varphi - \theta$ e $\angle PB''A'' = \frac{\pi}{2} - \varphi + \theta$; polo tanto, $\angle BAB'' + \angle PB''A'' = \pi$, como se quería probar.

Sexan:

A_1'' : a proxección de A'' sobre $A'B'$; B_1'' : a proxección de B'' sobre $A'B'$;

B_2'' : a proxección de B'' sobre $B'C'$; C_2'' : a proxección de C'' sobre $B'C'$;

C_3'' : a proxección de C'' sobre $C'A'$; A_3'' : a proxección de A'' sobre $C'A'$;

$$a = BC = B''C''; b = CA = C''A''; c = AB = A''B''; p = \frac{a+b+c}{2};$$

$$x = A'A_1'' = A'A_3'' \left(= \sqrt{\text{Pot}(A', C(A'', r))} \right); y = B'B_1'' = B'B_2'';$$

$$z = C'C_2'' = C'C_3''; \alpha = \angle BAC = \angle B''AC'' = \angle B'A'C'; \beta = \angle CBA = \angle C''B''A'' = \angle C'B'A' \text{ e}$$

$$\gamma = \angle CBA = \angle C''B''A'' = \angle A'C'B'.$$

Hai que probar que $\frac{[A'B'C']}{[ABC]} \geq 9$, ou equivalentemente, que $\frac{[A'B'C']}{[A''B''C'']} \geq 9$. Se k é a razón de

semellanza de $A''B''C''$ a $A'B'C'$, tense que $\frac{[A'B'C']}{[A''B''C'']} = k^2$ e que

$$k = \frac{A'B'}{A''B''} = \frac{B'C'}{B''C''} = \frac{C'A'}{C''A''} = \frac{A'B' + B'C' + C'A'}{A''B'' + B''C'' + C''A''}$$

$$= \frac{(A'A_1'' + A''B'' + B_1''B') + (B'B_2'' + B''C'' + C_2''C') + (C'C_3'' + C''A'' + A_3''A')}{A''B'' + B''C'' + C''A''} = \frac{x+c+y+y+a+z+z+b+x}{c+a+b}$$

$$= 2 \frac{x+y+z}{a+b+c} + 1, \text{ co cal o resultado a demostrar é } x+y+z \geq a+b+c.$$

Pero $\cot(\angle A_1''A'A'') = \frac{A'A_1''}{A''A_1''}$, é dicir, $x = r \cot\left(\frac{\alpha}{2}\right)$; analogamente, $y = r \cot\left(\frac{\beta}{2}\right)$ e $z = r \cot\left(\frac{\gamma}{2}\right)$.

Ademais, por ser r o raio do círculo circunscrito a $A''B''C''$, do teorema dos senos dedúcese que

$$2r = \frac{a}{\sin \alpha} = \frac{b}{\sin \beta} = \frac{c}{\sin \gamma} = \frac{a+b+c}{\sin \alpha + \sin \beta + \sin \gamma}, \text{ co cal a desigualdade a verificar pasa a ser:}$$

$$\cot\left(\frac{\alpha}{2}\right) + \cot\left(\frac{\beta}{2}\right) + \cot\left(\frac{\gamma}{2}\right) \geq 2(\sin \alpha + \sin \beta + \sin \gamma).$$

Lema 2: $\cot\left(\frac{\alpha}{2}\right) + \cot\left(\frac{\beta}{2}\right) + \cot\left(\frac{\gamma}{2}\right) = \cot\left(\frac{\alpha}{2}\right)\cot\left(\frac{\beta}{2}\right)\cot\left(\frac{\gamma}{2}\right)$.

Proba:

Dedúcese de que $\alpha + \beta + \gamma = \pi$, pois

$$\frac{\cot\left(\frac{\alpha}{2}\right) + \cot\left(\frac{\beta}{2}\right) + \cot\left(\frac{\gamma}{2}\right)}{\cot\left(\frac{\alpha}{2}\right)\cot\left(\frac{\beta}{2}\right)\cot\left(\frac{\gamma}{2}\right)} = \frac{1}{\cot\left(\frac{\beta}{2}\right)\cot\left(\frac{\gamma}{2}\right)} + \frac{1}{\cot\left(\frac{\alpha}{2}\right)\cot\left(\frac{\gamma}{2}\right)} + \frac{1}{\cot\left(\frac{\alpha}{2}\right)\cot\left(\frac{\beta}{2}\right)}$$

$$= \tan\left(\frac{\alpha}{2}\right)\tan\left(\frac{\beta}{2}\right) + \tan\left(\frac{\beta}{2}\right)\tan\left(\frac{\gamma}{2}\right) + \tan\left(\frac{\gamma}{2}\right)\tan\left(\frac{\alpha}{2}\right) = \tan\left(\frac{\alpha}{2}\right)\tan\left(\frac{\beta}{2}\right) + \left[\tan\left(\frac{\alpha}{2}\right) + \tan\left(\frac{\beta}{2}\right)\right]\tan\left(\frac{\gamma}{2}\right)$$

$$\stackrel{(i)}{=} \tan\left(\frac{\alpha}{2}\right)\tan\left(\frac{\beta}{2}\right) + \frac{\tan\left(\frac{\alpha}{2}\right) + \tan\left(\frac{\beta}{2}\right)}{\tan\left(\frac{\alpha+\beta}{2}\right)} = \frac{\tan\left(\frac{\alpha+\beta}{2}\right)}{\tan\left(\frac{\alpha+\beta}{2}\right)} = 1$$

$$(1) \tan\left(\frac{\gamma}{2}\right) = \tan\left(\frac{\pi}{2} - \frac{\alpha + \beta}{2}\right) = \frac{1}{\tan\left(\frac{\alpha + \beta}{2}\right)}; \tan\left(\frac{\alpha + \beta}{2}\right) = \tan\left(\frac{\alpha}{2} + \frac{\beta}{2}\right) = \frac{\tan\left(\frac{\alpha}{2}\right) + \tan\left(\frac{\beta}{2}\right)}{1 - \tan\left(\frac{\alpha}{2}\right)\tan\left(\frac{\beta}{2}\right)}.$$

Lema 3: $\sin \alpha + \sin \beta + \sin \gamma = 4 \cos\left(\frac{\alpha}{2}\right) \cos\left(\frac{\beta}{2}\right) \cos\left(\frac{\gamma}{2}\right).$

Proba:

Dedúcese de que $\alpha + \beta + \gamma = \pi$, pois

$$\begin{aligned} \sin \alpha + \sin \beta + \sin \gamma &= (\sin \alpha + \sin \beta) + [\sin \gamma - \sin(\alpha + \beta + \gamma)] \\ &= 2 \sin\left(\frac{\alpha + \beta}{2}\right) \cos\left(\frac{\alpha - \beta}{2}\right) - 2 \sin\left(\frac{\alpha + \beta}{2}\right) \cos\left(\frac{\alpha + \beta + 2\gamma}{2}\right) \\ &= 2 \sin\left(\frac{\alpha + \beta}{2}\right) \left[-2 \sin\left(\frac{\frac{\alpha - \beta}{2} + \frac{\alpha + \beta + 2\gamma}{2}}{2}\right) \sin\left(\frac{\frac{\alpha - \beta}{2} - \frac{\alpha + \beta + 2\gamma}{2}}{2}\right) \right] \\ &= -4 \sin\left(\frac{\alpha + \beta}{2}\right) \sin\left(\frac{\alpha + \gamma}{2}\right) \sin\left(-\frac{\beta + \gamma}{2}\right) = -4 \sin\left(\frac{\pi}{2} - \frac{\gamma}{2}\right) \sin\left(\frac{\pi}{2} - \frac{\beta}{2}\right) \left[-\sin\left(\frac{\pi}{2} - \frac{\alpha}{2}\right) \right] = 4 \cos\left(\frac{\alpha}{2}\right) \cos\left(\frac{\beta}{2}\right) \cos\left(\frac{\gamma}{2}\right). \end{aligned}$$

Dos lemas 2 e 3 dedúcese que a desigualdade que hai que probar é:

$$\cot\left(\frac{\alpha}{2}\right) \cot\left(\frac{\beta}{2}\right) \cot\left(\frac{\gamma}{2}\right) \geq 8 \cos\left(\frac{\alpha}{2}\right) \cos\left(\frac{\beta}{2}\right) \cos\left(\frac{\gamma}{2}\right), \text{ ou a súa equivalente: } \sin\left(\frac{\alpha}{2}\right) \sin\left(\frac{\beta}{2}\right) \sin\left(\frac{\gamma}{2}\right) \leq \frac{1}{8}.$$

Lema 4: $\sin\left(\frac{\alpha}{2}\right) = \sqrt{\frac{(p-b)(p-c)}{bc}}$, $\sin\left(\frac{\beta}{2}\right) = \sqrt{\frac{(p-c)(p-a)}{ca}}$ e $\sin\left(\frac{\gamma}{2}\right) = \sqrt{\frac{(p-a)(p-b)}{ab}}$.

Proba:

$$\sin\left(\frac{\alpha}{2}\right) = \sqrt{\frac{1 - \cos \alpha}{2}} = \sqrt{\frac{1 + \frac{b^2 + c^2 - a^2}{2bc}}{2}} = \sqrt{\frac{[(b+c) - a][(b+c) + a]}{4bc}} = \sqrt{\frac{2(p-b)2(p-c)}{4bc}} = \sqrt{\frac{(p-b)(p-c)}{bc}},$$

e similarmente para as outras dúas igualdades.

$$\begin{aligned} \text{Entón } \sin\left(\frac{\alpha}{2}\right) \sin\left(\frac{\beta}{2}\right) \sin\left(\frac{\gamma}{2}\right) \leq \frac{1}{8} &\Leftrightarrow \sqrt{\frac{(p-b)(p-c)}{bc}} \sqrt{\frac{(p-c)(p-a)}{ca}} \sqrt{\frac{(p-a)(p-b)}{ab}} \leq \frac{1}{8} \\ &\Leftrightarrow \sqrt{\frac{(p-a)^2(p-b)^2(p-c)^2}{a^2b^2c^2}} \leq \frac{1}{8} \Leftrightarrow \frac{(p-a)(p-b)(p-c)}{abc} \leq \frac{1}{8}. \end{aligned}$$

Aplicando a desigualdade das medias xeométrica e aritmética por parellas aos números positivos $p-a$, $p-b$ e $p-c$ (porque $a < b+c$, $b < c+a$ e $c < a+b$), obtense que

$$\sqrt{(p-a)(p-b)} \leq \frac{(p-a) + (p-b)}{2} = \frac{c}{2}, \text{ con igualdade se e só se } p-a = p-b, \text{ é dicir, se e só se } a=b;$$

$$\sqrt{(p-b)(p-c)} \leq \frac{(p-b) + (p-c)}{2} = \frac{a}{2}, \text{ con igualdade se e só se } b=c;$$

$$\sqrt{(p-c)(p-a)} \leq \frac{(p-c) + (p-a)}{2} = \frac{b}{2}, \text{ con igualdade se e só se } c=a.$$

Multiplicando membro a membro estas tres desigualdades, chégase a que

$(p-a)(p-b)(p-c) \leq \frac{abc}{8}$, con igualdade se e só se $a=b=c$, ou sexa, se e só se os centros dos tres círculos son equidistantes, como se quería probar.

Problemas de nivel medio e de Olimpiadas (23)

23.3. Consideráanse os polinomios $f(x) = ax^2 + bx + c$ con coeficientes reais e que verifican $|f(x)| \leq 1$ para $0 \leq x \leq 1$. Achar o máximo valor de $|a| + |b| + |c|$.

Solución de Bruno Salgueiro Fanego (Viveiro, España):

$f(0) = c$; $f\left(\frac{1}{2}\right) = \frac{a}{4} + \frac{b}{2} + c$; $f(1) = a + b + c$ implican que $\begin{cases} a + b = -f(0) + f(1) \\ a + 2b = -4f(0) + 4f\left(\frac{1}{2}\right) \end{cases}$, de onde

$b = -3f(0) + 4f\left(\frac{1}{2}\right) - 1f(1) \stackrel{def}{=} [-3, 4, -1]$, $a = [2, -4, 2]$ e $c = [1, 0, 0]$. Sexa $s = |a| + |b| + |c|$.

Ao ser $f(x) \leq 1$ e $-f(x) \leq 1$ para $0 \leq x \leq 1$, tense que:

Se $a \leq 0$:

Se $b \leq 0$:

Se $c \leq 0$: $s = -a - b - c = -[2, -4, 2] - [-3, 4, -1] - [1, 0, 0] = [0, 0, -1] = -f(1) \leq 1$;

Se $c \geq 0$: $s = 2f(0) - f(1) \leq 2 \cdot 1 + 1 = 3$.

Se $b \geq 0$:

Se $c \leq 0$: $s = [-6, 8, -3] \leq 6 \cdot 1 + 8 \cdot 1 + 3 \cdot 1 = 17$ (igualdade se e só se $f(0) = -1$, $f\left(\frac{1}{2}\right) = 1$ e $f(1) = -1$);

Se $c \geq 0$: $s \leq 5 + 8 + 2 = 15$.

Se $a \geq 0$: aparecerán casos simétricos dos anteriores; en efecto:

Se $b \leq 0$:

Se $c \leq 0$: $s \leq 15$;

Se $c \geq 0$: $s \leq 17$.

Se $b \geq 0$:

Se $c \leq 0$: $s \leq 3$;

Se $c \geq 0$: $s \leq 1$.

Por tanto, o máximo valor de s é 17, que aparece nun dos dous casos seguintes:

1) Cando $a \leq 0$, $b \geq 0$ e $c \leq 0$, acadándose se e só se $-6f(0) + 8f\left(\frac{1}{2}\right) - 3f(1) = -6 \cdot (-1) + 8 \cdot 1 - 3 \cdot (-1)$,

é dicir, se e só se $f(0) = -1$, $f\left(\frac{1}{2}\right) = 1$ e $f(1) = -1$, condicións estas que definen un único

polinomio: $f(x) = -8x^2 + 8x - 1$.

2) Cando $a \geq 0$, $b \leq 0$ e $c \geq 0$, para o polinomio $f(x) = 8x^2 - 8x + 1$.

Problemas de nivel medio e de Olimpíadas (23)

23.4. Sexa O o circuncentro do triángulo acutángulo ABC . As rectas AO , BO , CO intersecan aos lados opostos do triángulo en A_1 , B_1 , C_1 respectivamente. Supoñamos que o raio do círculo circunscrito a ABC é t , onde t é un número primo, e que OA_1 , OB_1 e OC_1 teñen lonxitudes enteiras. Achar os lados do triángulo ABC .

Solución de Bruno Salgueiro Fanego (Viveiro, España):

Sexan $a_1 = OA_1$, $b_1 = OB_1$, $c_1 = OC_1$, C' o pé da altura que parte de C en ABC e O_c o pé da altura que parte de O en ABO .

Como OO_cC_1 , $CC'C_1$ son semellantes (triángulos rectángulos co mesmo ángulo en C_1), teñen os lados respectivamente proporcionais; en particular, $\frac{OO_c}{CC'} = \frac{OC_1}{CC_1}$. Así,

$$\frac{[OAB]}{[ABC]} = \frac{\frac{AB \cdot OO_c}{2}}{\frac{AB \cdot CC'}{2}} = \frac{OO_c}{CC'} = \frac{OC_1}{CC_1} = \frac{c_1}{t + c_1}; \text{ análogamente, } \frac{[OBC]}{[ABC]} = \frac{a_1}{t + a_1} \text{ e } \frac{[OCA]}{[ABC]} = \frac{b_1}{t + b_1}.$$

Entón $1 = \frac{[OBC] + [OCA] + [OAB]}{[ABC]} = \frac{a_1}{t + a_1} + \frac{b_1}{t + b_1} + \frac{c_1}{t + c_1}$, de onde

$$(a_1 + t)(b_1 + t)(c_1 + t) = a_1[t^2 + (b_1 + c_1)t + b_1c_1] + b_1[t^2 + (c_1 + a_1)t + c_1a_1] + c_1[t^2 + (a_1 + b_1)t + a_1b_1];$$

$$t^3 + (a_1 + b_1 + c_1)t^2 + (a_1b_1 + b_1c_1 + c_1a_1)t + a_1b_1c_1 = (a_1 + b_1 + c_1)t^2 + 2(a_1b_1 + b_1c_1 + c_1a_1)t + 3a_1b_1c_1;$$

$$t[t^2 - (a_1b_1 + b_1c_1 + c_1a_1)] = 2a_1b_1c_1 \Rightarrow t \text{ divide a } 2a_1b_1c_1.$$

Como ABC é acutángulo, O é interior a ABC e así $a_1 < t$, $b_1 < t$, $c_1 < t$; polo tanto, ao ser t primo maior ca a_1 , b_1 e c_1 e dividir a $2a_1b_1c_1$, resulta que t divide a 2. Como t é primo, $t = 2$, co cal 2 divide a $2a_1b_1c_1$, deducíndose disto que $\frac{1}{a_1b_1c_1}$ é un número enteiro, de onde $a_1 = b_1 = c_1 = 1$, sendo polo tanto ABC equilátero. Pero $t = 2$ é o raio do círculo circunscrito ao triángulo equilátero ABC , co cal, se $a = BC = CA = AB$, do teorema dos senos en ABC resulta que $\frac{a}{\sin\left(\frac{\pi}{3}\right)} = 2t$, por ser t o raio

do círculo circunscrito a ABC , logo $a = b = c = 2\sqrt{3}$ é a medida de cada un dos lados do triángulo ABC .

Problemas de nivel medio e de Olimpiadas (23)

23.5. Se c é un enteiro positivo, defínese a sucesión (a_n) mediante

$$a_1 = c; \quad a_{n+1} = ca_n + \sqrt{(c^2 - 1)(a_n^2 - 1)} \quad \text{para } n = 1, 2, \dots$$

Demostrar que tódolos a_n son enteiros positivos.

Solución de Bruno Salgueiro Fanego (Viveiro, España):

$$(a_{n+1} - ca_n)^2 = \left[\sqrt{(c^2 - 1)(a_n^2 - 1)} \right]^2;$$

$$a_{n+1}^2 - 2ca_{n+1}a_n + c^2a_n^2 = c^2a_n^2 - c^2 - a_n^2 + 1;$$

$$a_n^2 - 2ca_{n+1}a_n + (a_{n+1}^2 + c^2 - 1) = 0; \quad a_n = \frac{-(-2ca_{n+1}) \pm \sqrt{(-2ca_{n+1})^2 - 4 \cdot 1 \cdot (a_{n+1}^2 + c^2 - 1)}}{2 \cdot 1};$$

$$a_n = \frac{2ca_{n+1} \pm 2\sqrt{(c^2 - 1)(a_{n+1}^2 - 1)}}{2}; \quad a_n = ca_{n+1} \pm \sqrt{(c^2 - 1)(a_{n+1}^2 - 1)};$$

o signo $+$ non é válido, porque nese caso $a_n = ca_{n+1} + \sqrt{(c^2 - 1)(a_{n+1}^2 - 1)} (= a_{n+2}) \geq ca_{n+1} > a_{n+1}$, o cal é contradictorio con que $a_{n+1} (\geq ca_n) > a_n$.

Entón $a_n = ca_{n+1} - \sqrt{(c^2 - 1)(a_{n+1}^2 - 1)}$; $a_n = ca_{n+1} - (a_{n+2} - ca_{n+1})$; $a_n = 2ca_{n+1} - a_{n+2}$; $a_{n+2} = 2ca_{n+1} - a_n$.

Probarase agora o resultado, a partir destas consideracións e utilizando indución en n :

1º) $a_1 = c$ é un enteiro positivo (por hipótese); $a_2 = c^2 + |c^2 - 1| = 2c^2 - 1$ é un enteiro tamén positivo porque $a_2 = 2c^2 - 1 \geq 2 \cdot 1^2 - 1 = 1 > 0$.

2º) Se $n \geq 1$ e a_n e a_{n+1} son enteiros positivos, entón $a_{n+2} = 2ca_{n+1} - a_n$ é un enteiro (diferenza de enteiros) que é positivo porque $a_{n+2} = 2ca_{n+1} - a_n \geq 2 \cdot 1 \cdot a_{n+1} - a_n \geq 2a_n - a_n = a_n > 0$.

Revista Escolar de la Olimpiada Iberoamericana de Matemática

<http://www.campus-oei.org/oim/revistaoidm/>

Edita:

